

§ 162

Sosiaali-, terveys- ja pelastuslautakunnan lausunto kaupunginhallitukselle valtuutettu Mari Rantasen ym. talousarvioaloitteesta kokiensa omaishoidon tuen vapaapäivien maksuttomuutta

HEL 2022-008468 T 00 00 03

Lausunto

Sosiaali-, terveys- ja pelastuslautakunta antoi kaupunginhallitukselle valtuutettu Mari Rantasen ja 16 muun valtuutetun talousarvioaloitteesta seuraavan lausunnon:

“Aloitteessa esitetään, että Helsingin kaupunki poistaisi omaishoidon vapaista perittävät omavastuumaksut sekä lakisääteisten että harkinnanvaraisten vapaapäivien osalta. Aloitteessa todetaan, että omaishoitajat tekevät yhteiskunnallisesti merkittävää työtä, minkä vuoksi aloitteessa toivotaan, että Helsingin kaupunki osoittaa omaishoitajien arvostusta aloitteessa ehdotetulla tavalla.

Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisvastuu ja rahoitus

Sosiaali- ja terveystalouden uudistuksen myötä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyi kunnilta hyvinvointialueille vuoden 2023 alusta lukien. Helsingin kaupungilla säilyi edelleen sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisvastuu, mutta Helsinki ei enää kuntarahoita sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen palveluja.

Vuoden 2023 alusta sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen rahoitus muodostuu valtiolta saatavasta yleiskatteellisesta rahoituksesta. Valtiovarainministeriön kohdentaman talousarvion lisäksi toimiala saa tuloja asiakasmaksutuloista ja valtionkorvauksista.

Sosiaali-, terveys- ja pelastuslautakunta toteaa, että kaikki sosiaali- ja terveydenhuollon, pelastustoimen ja uuden HUS-kuntayhtymän menot ja kustannuksia kasvattavat muutokset on kyettävä rahoittamaan edellä mainitulla rahoituksella.

Omaishoitajien vapaapäivistä perittävien maksujen omavastuuosuudet

Omaishoidon tuen lakisääteisten vapaapäivien omavastuuosuuden poistosta koituisi sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialalle noin 174 000 euron vuotuinen tulomenetys. Omaishoidon tuen harkinnanvaraisten vapaapäivien omavastuuosuuden poisto aiheuttaisi sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialalle noin 610 000 euron vuotuisen tulomenetyksen. Yhteensä tulomenetys olisi vuositasona noin 784 000 euroa. Vapaapäi-

vien omavastuuosuuksilla katetaan vapaapäivien aikaisia tosiasiallisia kustannuksia, eli omaishoitajan antaman hoidon ja huolenpidon korvaavaa palvelua, johon sisältyy muun muassa ruokailut sekä muu tarvittava hoito ja huolenpito. Omaishoitajien vapaapäivien omavastuuosuudet ovat valtakunnallisesti pääsääntöisesti samat kuin Helsingissä.

Toimialan uudistukset toteutetaan valtion talousarvion puitteissa. Talousarvioaloitteen sisältämää tulomenetystä ei ole huomioitu valmistella olevassa valtion talousarvioehdotuksessa, joten sosiaali-, terveys- ja pelastuslautakunta ei kannata yleistä omaishoidon tuen vapaapäivien maksuttomuutta. Lautakunta toteaa kuitenkin, että perhe voi hakea maksun alennusta tai maksun perimättä jättämistä, mikäli omavastuuosuuden maksaminen vaarantaa perheen taloudellisen tilanteen tai omaishoidon jatkumisen.

Lakisääteiset ja harkinnanvaraiset vapaapäivät

Hyvinvointialueen kanssa sopimuksen tehneillä omaishoitajilla on omaishoitolain (937/2005) 4 §:n 1 momentin mukaan oikeus vapaaseen vähintään kaksi vuorokautta kuukaudessa niinä kuukausina, joina omaishoitajalle maksetaan omaishoidon tuen palkkiota. Vapaapäiväoikeus määräytyy omaishoidon tuen hoitoisuusryhmän (hoitoluokka) mukaan.

Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystalouden enimmäismaksut määritellään laissa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (734/1992) ja asiakasmaksuasetuksessa (912/1992). Omaishoidon tuen lakisääteisten vapaapäivien omavastuuosuudet tarkistetaan joka toinen vuosi, ja ne ovat sidottu kansaneläkeindeksiin.

Omaishoitoperheet käyttävät lakisääteisten vapaapäivien lisäksi myös sosiaalihuoltolain (1301/2014, 11 §) mukaisia harkinnanvaraisia vapaapäiviä, jolloin perheet maksavat niistä kulloinkin lautakunnan vahvistamat palvelukohtaiset asiakasmaksut.

Omaishoidon tuen lakisääteisten vapaapäivien aikaista hoitoa annetaan vuosittain noin 15 000 vuorokautta. Koronaepidemia ja sen tuomat rajoitukset ovat vaikuttaneet viime vuosina vapaapäivien käyttöön, mikä vuoksi lukumäärä ei ole vielä palautunut koronaa edeltävälle tasolle. Omaishoitajan omavastuuosuus on 11,60 euroa vuorokaudelta. Mikäli omaishoidon tuen lakisääteisten vapaapäivien omavastuuosuudesta luovuttaisiin, koituisi tästä kaupungille noin 174 000 euron tulojen menetys vuosittain.

Harkinnanvaraisia vapaapäivävuorokausia käytetään vuosittain arviolta noin 20 000 vuorokautta. Omaishoitoperheen maksama omavastuu vaihtelee sen mukaan, onko hoitoyksikkö palveluasumisen vai laitos-

hoidon yksikkö. Palveluasumisesta perittävä omavastuu on 30,50 euroa hoitopäivältä ja laitoshoidosta on 39,30 euroa hoitopäivältä. Kustannuslaskelmassa on käytetty palveluasumisen asiakasmaksua 30,50 euroa hoitopäivältä. Mikäli harkinnanvaraisten vapaapäivien omavastuuosuudesta luovuttaisiin, koituisi tästä noin 610 000 euron tulojen menetys vuosittain.

Omaishoitoperheiden maksuttomat palvelut

Omaishoitoperheille järjestetään tukea monin tavoin. Monet näistä palveluista ovat maksuttomia.

Ohjaus ja neuvonta on maksutonta. Maksuttomat valmennusryhmät ovat päässeet jälleen käynnistymään koronarajoitusten jälkeen. Lisäksi muun muassa lakisääteisten vapaapäivien täydentävänä vaihtoehtona olevasta omaishoidon tuen vapaan tuntikorvauksesta tai sijaisomahoitajan käytöstä ei peritä omavastuuosuutta. Ikääntyneille omaishoitoperheille suunnattu omaishoidon toimintakeskuksen sosiaaliohjaus sekä harkinnanvarainen omaishoidon kotiaavustajapalvelu ovat maksuttomia palveluja, joilla täydennetään ikääntyneen omaishoitoperheen tukemisen kokonaisuutta. Lisäksi palvelukeskuksissa tarjotaan ikääntyneille omaishoitoperheille maksutta monenlaista tukea, kuten omaishoitajien vertaistukiryhmiä, liikuntaryhmiä sekä omaishoitajien itseohjautuvien ryhmien koordinoitua.

Omaishoitoperheitä tuetaan myös muutoin kuin sosiaali- ja terveyspalvelujen puitteissa. Helsingin kaupungin liikuntapalvelut tarjoavat vuoden 2023 alusta lähtien omaishoitajille maksutta pääsyn Helsingin kaupungin uimahalleihin, liikuntahalleihin, kunto- ja voimailusaleille, maauimaloihin sekä liikuntakursseille.

Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimiala on pyrkinyt tukemaan omaishoitajia kehittämällä omaishoidon tuen palvelukokonaisuutta viime vuosina siten, että kaikille perheille löytyisi omaishoitoa parhaiten tukevia palveluja. Syksyllä 2023 lähetetään kaikenikäisille omaishoitoperheille kysely, jonka tavoitteena on saada tietoa omaishoitoperheiden jaksamisesta ja sen myötä kehittää palveluja oikeaan suuntaan. Lisäksi ikääntyneiden omaishoitoa kehitetään Helsingissä kestäväen kasvun hankkeen rahoituksella vuosina 2023–2025. Hanke on osa Suomen kestäväen kasvun ohjelmaa (EU:n kertaluonteinen RRP elpymisväline). Myös osana Helsingin Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmaa 2020–2023 on käynnissä ikääntyneiden omaishoidon kehittämishanke vuosina 2022–2023.

Terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointi

Omaishoidon tukea toteutetaan sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialalla lautakunnan hyväksymien kriteerien ja yhteisesti sovittujen toimintaperiaatteiden mukaisesti. Taloudellinen tuki on yksi osa omaishoitoperheiden palvelukokonaisuutta. Asiakasmaksujen osalta voidaan osa tai kaikki maksuista kohtuullistaa tai poistaa tilanteessa, jossa maksut vaarantavat perheen toimeentulon tai omaishoidon tuen jatkumisen. Jokaisen perheen tilanne on erilainen ja omaishoidon tuen päätökset tehdään kunkin perheen tilanteeseen perehtyen. Omaishoitoperheiden oikea-aikaisella ja riittävällä tuella varmistetaan omaishoitajien jaksamista ja hyvinvointia.”

Esittelijä

sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan toimialajohtaja
Juha Jolkkonen

Lisätiedot

Minna Schalin, toiminnansuunnittelija, puhelin: 310 44569
minna.schalin(a)hel.fi
Soili Partanen, arviointitoiminnan johtaja, puhelin: 310 69984
soili.partanen(a)hel.fi
Katja Raita, vammaistyön johtaja, puhelin: 310 43149
katja.raita(a)hel.fi

Liitteet

1 Omaishoitajien vapaat maksuttomiksi Rantanen Mari

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Lausuntoehdotus

Lausunto on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Kaupunginkanslia on pyytänyt sosiaali-, terveys- ja pelastuslautakunnan lausuntoa kaupunginhallitukselle Mari Rantasen ja 16 muun valtuutetun talousarvioaloitteesta koskien omaishoidon tuen vapaapäivien maksuttomuutta. Lausuntoa on pyydetty 19.9.2023 mennessä.

Esittelijä

sosiaali-, terveys- ja pelastustoimialan toimialajohtaja
Juha Jolkkonen

Lisätiedot

Minna Schalin, toiminnansuunnittelija, puhelin: 310 44569
minna.schalin(a)hel.fi
Soili Partanen, arviointitoiminnan johtaja, puhelin: 310 69984
soili.partanen(a)hel.fi
Katja Raita, vammaistyön johtaja, puhelin: 310 43149

05.09.2023

Asia/11

katja.raita(a)hel.fi

Liitteet

1 Omaishoitajien vapaat maksuttomiksi Rantanen Mari

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano